

ЗМІСТ:

Поважний О. С., Солоха Д. В., Белякова О. В. СЦЕНАРНИЙ ПІДХІД РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ЯК ЗАПОРУКА ЕФЕКТИВНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА.....	6
Солоха Д. В., Павловська А. С., Буряк Є. В. ПРОЦЕСИ ІНТЕГРАЦІЇ І ПЕРСПЕКТИВИ ФОРМУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ КЛАСТЕРНОЇ ПОЛІТИКИ НА ОСНОВІ БАЛАНСУ ЕКОНОМІЧНИХ ІНТЕРЕСІВ.....	17
Поважний О. С., Олійник П. О. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ В ПАРАДИГМІ ЕКОНОМІКИ ЗНАНЬ.....	30
Солоха Д. В., Просянок В. В., Белякова О. В. МАРКЕТИНГОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ЛОГІСТИЧНИХ СИСТЕМ НА ІНВЕСТИЦІЙНИХ ЗАСАДАХ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ МОРЕГОСПОДАРСЬКОГО КОМПЛЕКСУ.....	39
Клюс Ю. І. КОРПОРАТИВНЕ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЯМИ НА ПІДПРИЄМСТВАХ РЕГІОНУ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ.....	61
Шинкарук Л. В., Деліні М. М., Геращенко В. О. ПРОБЛЕМА ПРИЙНЯТТЯ ЕФЕКТИВНИХ СТРАТЕГІЧНИХ РІШЕНЬ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦТВА.....	71
Макаренко М. В., Носовська О. Б. СТРАТЕГІЧНІ ВАЖЕЛІ УПРАВЛІННЯ ЛЮДСЬКИМИ РЕСУРСАМИ НА ПІДПРИЄМСТВАХ МОРСЬКОГО ТРАНСПОРТУ.....	81
Атаманчук З. А., Яворовенко Н. М. ГОТЕЛЬНІ ЛАНЦЮГИ В ГЛОБАЛЬНОМУ ТУРИСТИЧНОМУ ПРОСТОРИ.....	89
Макаренко М. В. ОБҐРУНТУВАННЯ ЗНАЧЕННЯ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ЛЮДСЬКИМИ РЕСУРСАМИ ДЛЯ СУЧАСНОГО ПІДПРИЄМСТВА.....	95
Камишнікова Е. В. КОНЦЕПЦІЯ СТЕЙКХОЛДЕРСЬКОЇ ВАРТОСТІ У СИСТЕМІ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ КОРПОРАТИВНОЮ СОЦІАЛЬНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ.....	103
Панкова Л. І. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ РЕГІОНАЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ІНТЕРЕСІВ.....	113
Богуславська С. І. НАПРЯМКИ КОНКУРЕНЦІЇ В РЕГІОНАХ ТА ЇХ ОСОБЛИВОСТІ.....	127
Мельниченко Г. М. ВИКОРИСТАННЯ КЛАСТЕРНОГО ПІДХОДУ ДЛЯ РОЗВИТКУ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ.....	132
Підвальна О. Г. РОЗВИТОК РЕГІОНАЛЬНОГО ТУРИЗМУ І РЕКРЕАЦІЇ В РАМКАХ ЄДИНОГО РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНОГО КЛАСТЕРА В ЧЕРКАСЬКОМУ РЕГІОНІ.....	139
Проданова Л. В., Дмитренко Б. В. АДАПТИВНЕ УПРАВЛІННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ В АСПЕКТІ ІНСТИТУЦІЙНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ.....	147
Солоха Д. В., Панга Г. В. ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ РИНКУ ЕКОЛОГІЧНО ЧИСТИХ ТОВАРІВ В УКРАЇНІ.....	161

5. Ялов Д. А. Кластерный подход как технология управления региональным экономическим развитием. Компас промышленной реструктуризации. URL: <http://www.compass-r.ru/st-1-04-1/htm>.

УДК 338

РОЗВИТОК РЕГІОНАЛЬНОГО ТУРИЗМУ І РЕКРЕАЦІЇ В РАМКАХ ЄДИНОГО РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНОГО КЛАСТЕРА В ЧЕРКАСЬКОМУ РЕГІОНІ

**ПІДВАЛЬНА О. Г.,
кандидат економічних наук,
доцент, доцент кафедри аграрного
менеджменту,
Вінницький національний
аграрний університет**

В роботі досліджено теоретичні питання розвитку регіонального туризму і рекреації в рамках єдиного рекреаційно-туристичного кластера в Черкаському регіоні. Досліджено основні переваги та загрози туристично-рекреаційного комплексу Черкаського регіону. Досліджено механізм організації єдиного рекреаційно-туристичного кластера на території Черкаського регіону.

Ключові слова: туризм, рекреація, туристично-рекреаційний комплекс, кластер, інновації, регіон.

В работе исследованы теоретические вопросы развития регионального туризма и рекреации в рамках единого рекреационно-туристического кластера в Черкасском регионе. Исследованы основные преимущества и угрозы туристско-рекреационного комплекса Черкасского региона. Исследован механизм организации единого рекреационно-туристического кластера на территории Черкасского региона.

Ключевые слова: туризм, рекреация, туристско-рекреационный комплекс, кластер, инновации, регион.

The theoretical issues of the development of regional tourism and recreation within the framework of a single recreation and tourism cluster in the Cherkassy region are investigated. The main advantages and threats of the tourist and recreational complex of Cherkassy region are investigated. The mechanism of organization of a single recreational-tourist cluster in the Cherkassy region is investigated.

Keywords: tourism, recreation, tourist and recreational complex, cluster, innovations, region.

Постановка проблеми. В даний час індустрія туризму в світі є однією з найбільш динамічних та таких, що стрімко розвиваються сфер в міжнародній торгівлі послугами, націлена на задоволення потреб людей у відпочинку і підвищенні якості життя населення. В останні 20 років середньорічні темпи зростання числа прибутків іноземних туристів у світі склали 5,1% (близько 43 млн прибутків щорічно), валютних надходжень – 14%, близько 75 країн світу заробили понад 1 млрд, дол. США, завдяки надходженням від туризму. При цьому сам туризм виступає як база в процесах відтворення духовних і фізичних сил людини.

Для підтримки тенденцій інтенсивного розвитку туризму як глобального соціально-економічного явища в сучасних умовах загальної глобалізації і обмеженості ресурсів необхідно шукати нові підходи до способів задоволення постійно змінних і зростаючих потреб сучасних туристів. Найважливішим із таких способів може виступати інноваційний підхід до процесу функціонування і розвитку туризму, застосування якого полягає у включенні нових факторів виробництва в усі елементи туристичної системи, що здатне забезпечити безперервність відтворювальних процесів в даній галузі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретико-методологічні питання, інноваційної діяльності в туристичній сфері, формування інноваційних систем знайшли відображення в роботах М. Бойка, В. Величка, О. Вуйчик, С. Глазьєва, Г. Дракера, В. Кабакова, А. Охріменко, Ф. Рибаківа, Д. Шопенко, Т. Семенової, Р. Фатхутдінова, В. Фраймовича та ряду інших економістів.

Однак дослідження зазначених авторів в значній мірі не зачіпали проблему, пов'язану з необхідністю формування організаційно-економічного механізму ефективного розвитку туризму в регіоні, заснованого на інноваційному підході, що визначило мету і завдання дослідження.

Метою даної статті є дослідження процесів розвитку регіонального туризму і рекреації в рамках єдиного рекреаційно-туристичного кластера в Черкаському регіоні.

Виклад основного матеріалу. Черкаський регіон має унікальні рекреаційно-туристичні ресурси, які можуть бути використані для розвитку лікувально-оздоровчого, спортивного та екстремального, історико-культурного, екологічного та інших видів туризму. Однак, незважаючи на наявність значних конкурентних переваг для розвитку рекреаційно-туристичного комплексу, Черкаський регіон характеризується низьким рівнем розвитку рекреаційно-туристичної інфраструктури. Частина

рекреаційно-туристичного сектора у валовому регіональному продукті не перевищує 2%, а в загальному обсязі сектора в цілому по Україні становить близько 6 відсотків.

Такі низькі значення показників вкладу рекреаційно туристичного сектора в економіку пов'язані з незначним обсягом туристичного потоку і мінімальною тривалістю перебування туристів і високою часткою тіньової його частини. Основними споживачами послуг рекреаційно-туристичного комплексу Черкаського регіону є українські громадяни, а частка іноземних громадян в загальному обсязі туристичного потоку в регіоні нижче середньоукраїнського рівня.

Основними стримуючими розвиток рекреаційно-туристичного сектора факторами, як в принципі і в цілому по країні, є: поганий стан рекреаційно-туристичної інфраструктури, невисокий рівень сервісу, відсутність висококваліфікованих кадрів, недостатня забезпеченість готелями (в тому числі і класифікованих за міжнародною системою класифікації готелів), аналогічними і спеціалізованими засобами розміщення. Разом з тим є і особливості, властиві в основному тільки Черкаського регіону, до яких зокрема належать: недостатній рівень забезпечення безпеки на території регіону; наявність на території регіону великих хімічних підприємств, які завдають великої шкоди навколишньому середовищу.

Існуючий обсяг інвестицій в рекреаційно-туристичний комплекс регіону не здатний забезпечити його випереджальний розвиток, а також створення нових об'єктів та реконструкцію і оновлення існуючої інфраструктури. Основними чинниками, що перешкоджають залученню інвестицій в рекреаційно-туристичну галузь регіону, є високі регіональні ризики, пов'язані з проблемами в забезпеченні безпеки.

Однією з головних невирішених проблем в регіоні є високий рівень безробіття і низький розмір оплати праці.

З метою подолання проблем, що накопичилися в регіоні була розроблена «Стратегія розвитку Черкаської області до 2020 року», яка покликана забезпечити умови для випереджаючого розвитку реального сектора економіки в регіоні, створення нових робочих місць, а також для підвищення рівня життя населення. Основою, на думку розробників Стратегії, повинна стати політика форсованого зростання, спрямована на залучення інвестицій в розвиток економіки для поступового забезпечення самодостатності бюджету регіону в складі країни. В рамках даної стратегії велика увага приділяється розвитку туризму і санаторно-курортної сфери, які покликані, забезпечити значний внесок в формування бюджету регіону,

валовий регіональний продукт і забезпечення зайнятості населення. Реалізація оптимального плану Стратегії дозволить забезпечити динамічний розвиток рекреаційно-туристичного комплексу в регіоні, який за задумом розробників повинен забезпечити створення значного числа нових робочих місць.

Одним із стратегічних завдань розвитку рекреаційно-туристичного комплексу в регіоні має стати розвиток нових туристичних та лікувально-оздоровчих центрів, що дозволить за рахунок посилення конкуренції підвищити якість послуг, які надаються, прискорити процес оновлення основних фондів сектора, підвищити різноманітність туристичної пропозиції [1].

Для досягнення поставлених цілей з розвитку туризму і санаторно-курортної сфери на території Черкаського регіону, вважаємо за доцільний його розвиток в рамках єдиного рекреаційно-туристичного кластера. Подібний підхід дозволить забезпечити централізоване управління розвитком рекреаційно-туристичного комплексу, узгодженість і несуперечність проведених заходів, а також дозволить просувати рекреаційно-туристичний комплекс регіону в рамках єдиного бренду, що дозволить знизити витрати.

Разом з тим, при організації єдиного рекреаційно-туристичного кластера необхідна чітка диференціація рекреаційно-туристичного продукту, щоб не створювати внутрішню конкуренцію в регіоні [2]. Цей фактор тим більше актуальний з огляду на те, що території мають практично ідентичні природні і рекреаційно-туристичні ресурси. Диверсифікація може бути виконана за різними параметрами: за видом туризму, цільовим ринком, рівнем доходів туристів тощо. Тут мова йде не про те, щоб залишити без уваги будь-які з наявних рекреаційно-туристичних ресурсів і не розвивати їх лише на тій підставі, що в іншому регіоні вони вже використовуються. В даному випадку лише передбачається, що кожен регіон повинен визначити для себе ринок спеціалізації і зосередитися, вибрати в якості пріоритету саме цей ринок.

Для координації діяльності суб'єктів рекреаційно-туристичного сектора в регіоні в розвитку галузі, підвищення швидкості оперативного реагування на мінливі зовнішні умови, акумуляції фінансових і адміністративних ресурсів з метою підвищення ефективності їх використання, а також для забезпечення стійкого зростання в галузі необхідне створення нових механізмів управління, які повинні забезпечити необхідний рівень контролю, регулювання та прийняття управлінських рішень [3]. Одним з таких механізмів, на наш погляд, може стати

створення інституту з підтримки розвитку рекреаційно-туристичного кластера в Черкаському регіоні в формі державного або державно-приватного (з переважанням ролі держави) підприємства. Рішення по ті чи інші проекти в рамках пропонованої структури повинні прийматися з урахуванням думок представників всіх зацікавлених груп – державних органів, кредитно-фінансових інститутів, а також представників підприємств, що працюють в рекреаційно-туристичному комплексі.

Інститут по підтримці розвитку рекреаційно-туристичного кластера в регіоні повинен забезпечити [4]:

- підбір, фінансування, координацію та реалізацію інвестиційних проектів і бізнес-планів в рекреаційно-туристичній сфері;
- планування, координацію та реалізацію міжрегіональних проектів в рекреаційно-туристичній сфері;
- моніторинг стану рекреаційно-туристичного сектора в регіоні;
- стратегічне планування і прогнозування розвитку туризму та рекреації на всіх територіях регіону;
- маркетингову підтримку рекреаційно-туристичних продуктів суб'єктів регіону, а також просування єдиного бренду Черкаського регіону і його рекреаційно-туристичного сектора на українському і зовнішньому ринках.

Розвиток рекреаційно-туристичного сектора Черкаського регіону в рамках єдиного рекреаційно-туристичного кластера передбачає виконання послідовності заходів (рис. 1).

Рис. 1. Схема просування єдиного бренду Черкаського регіону

Для сталого розвитку рекреаційно-туристичного сектора в регіоні в першу чергу необхідно вирішити питання забезпечення безпеки як

туристів, що прибувають для відпочинку і лікування в регіон, так і безпеки інвестицій в економіку регіону [3]. Очевидно, що неможливо залучати в регіон інвесторів і туристів, просувати його на українському і зарубіжному ринках як центр туризму та рекреації, якщо систематично відбуваються значні правопорушення. У зв'язку з цим проблема забезпечення безпечного перебування туристів в регіоні є першочерговим і вкрай важливим завданням, від успішного вирішення якого залежать перспективи розвитку не тільки рекреаційно-туристичного сектора, але і всієї економіки регіону.

Багато в чому високий рівень злочинної активності пов'язаний з неупорядкованістю життя населення і соціально-економічними проблемами, високим рівнем безробіття, низькою заробітною платою. Дійсно, нестабільна в плані забезпечення безпеки ситуація відлякує інвесторів і потенційних туристів і відпочиваючих, створює несприятливий інвестиційний клімат, призводить до зростання ризиків, що в сукупності сприяють подальшому погіршенню соціально-економічної ситуації в регіоні. Це штовхає частину громадян вступати у складі злочинних організацій, що призводить, в свою чергу, до зростання проявів злочинної напруженості. Ці чинники ще сильніше погіршують економічну привабливість регіону і коло замикається. У зв'язку з цим необхідно проводити роз'яснювальну політику серед населення з метою просування ідеї про невивідність нестабільної ситуації в регіоні.

Наступним після забезпечення необхідного рівня безпеки етапом має стати залучення інвестицій в рекреаційно-туристичний сектор, які покликані забезпечити оновлення матеріально-технічної бази рекреаційно-туристичного комплексу, введення нових основних фондів, створення нових туристичних продуктів. Успішність реалізації даного етапу багато в чому буде визначатися ефективністю функціонування інституту з підтримки розвитку рекреаційно- туристичного сектора в регіоні, про який йшлося вище.

Забезпечення високого рівня сервісу в рекреаційно-туристичній сфері багато в чому визначається рівнем кваліфікації персоналу, зайнятого в сфері. У радянські часи тут працювали високкваліфіковані фахівці курортно-оздоровчої та лікувальної справи. Однак, останнім часом, у зв'язку зі зниженням туристичного потоку в регіон, істотним відставанням рівня заробітної плати в секторі від середнього значення по регіону значно знизився інтерес з боку молодих фахівців до даної галузі. У зв'язку з цим, на наш погляд, необхідно створити систему підготовки та перепідготовки

фахівців туристичного, курортно-рекреаційного і лікувально-оздоровчого напрямків.

Успіх всього комплексу заходів багато в чому залежить від успішності реалізації останнього етапу – створення і просування єдиного бренду регіону як найбільшого рекреаційно-туристичного центру в країні. Це завдання є надзвичайно складним, тому що мова йде не про створення нового бренду регіону, а про те, щоб діаметрально змінити існуючий негативний образ. В даний час імідж регіону коливається від помірно негативного до негативного. Якщо фактор іміджевого сприйняття регіону не робить істотного впливу на продажі на зовнішніх по відношенню до регіону ринках таких товарів як, наприклад, бутильована мінеральна вода, продукція сільського господарства, то цей фактор стає визначальним при просуванні рекреаційно-туристичного продукту.

Створення і просування єдиного бренду регіону має забезпечити:

- формування і поліпшення загального іміджу території;
- зростання його ділової і соціальної конкурентоспроможності;
- залучення державних та інших інвестицій в економіку регіону, в тому числі і в рекреаційно-туристичний комплекс;
- поліпшення інфраструктури регіону;
- зниження загальних витрат у порівнянні зі створенням різних брендів для кожного регіону окремо.

Створення єдиного бренду Черкаського регіону передбачає два етапи реалізації. На першому етапі основний упор в створенні бренду повинен проводитися по відношенню до функціональних особливостей рекреаційно-туристичного комплексу, при якому основну увагу необхідно приділяти природним особливостям регіону. Поступово, у міру стабілізації злочинної обстановки в регіоні, поліпшення ставлення населення до регіону, розвитку інфраструктури рекреаційно-туристичного комплексу, поліпшення якості сервісу в секторі основна увага в просуванні регіону має бути перерозподілена на користь представницьких функцій (престижно, патріотично, якісно тощо).

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, на наш погляд, розвиток туризму і рекреації в Черкаському регіоні в рамках єдиного рекреаційно-туристичного кластера є ефективним методом розвитку не тільки зазначеного сектора економіки, а й рівня, соціально-економічного розвитку регіону, покращення іміджевого сприйняття даної території населенням інших регіонів країни.

Література:

1. Бойко М., Гопкало Л. Засади формування пріоритетних напрямів туристичної політики України. *Регіональна економіка*. 2016. №1(35). С. 222–229.
2. Вуйцик О. Механізм державного регулювання розвитку рекреаційно-туристичного комплексу України. *Сучасні проблеми економіки та управління*. Львів: Апріорі, 2008. № 1. С. 48–54.
3. Охріменко А. Особливості функціонування рекреаційного комплексу в умовах сталого розвитку. *Регіональна економіка*. 2006 № 2. С. 224–228.
4. Величко В. В. Організація рекреаційних послуг: навч. посібник; Харк. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Х.: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2013. 202 с.